

Гавриш О.О.

кандидат філологічних наук

доцент кафедри німецької мови

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ЧАСТИНІ ШВЕЙЦАРІЇ

Анотація. У статті розглядаються лінгвістичні контакти між носіями німецької літературної мови і німецькомовною спільнотою у Швейцарії. Звертається увага на поширення функціональної сфери використання діалектів на швейцарській території як на основний чинник збереження національної ідентичності мешканців Швейцарії. Описуються проблеми, які виникають внаслідок трудової міграції німців до Швейцарії й підкреслюється важливість оволодіння місцевим діалектом для поліпшення трудових відносин. Робиться висновок про взаємовплив німецької літературної мови та швейцарського діалекту на сучасному етапі, що дозволяє розглядати нормативну німецьку мову як динамічне гетерогенне утворення.

Ключові слова: німецька літературна мова, швейцарські регіональні варіанти, німецькомовна частина Швейцарії, мовні контакти, національна ідентичність, національна гетерогенність.

Abstract. This article describes linguistic contacts between Standard German speakers and the German-speaking population in Switzerland. It points out the functional spreading of Swiss dialects as a factor of the national identity of the German-speaking Swiss. Furthermore, the article discusses the problems caused by the work migration of Germans to Switzerland and underlines the importance of learning Swiss-German in order to improve the conditions at work. It concludes that the Standard German and the Swiss-German Dialects influence each other and thus portrays the modern Standard German as a dynamic and heterogeneous system.

Key words: Standard German, Swiss-German Dialects, German-speaking Switzerland, linguistic contacts, national identity, national heterogeneity.

Німецькомовний простір охоплює такі країни, як Німеччина, Австрія, Швейцарія, Ліхтенштейн, Люксембург [2, S. 1–10], а також окремі райони Італії (Південний Тіроль), Бельгії (муніципалітет Мальмеді), Франції (Ельзас і Лотарингія). Серед зазначених країн лише Німеччина є взірцем використання нормативної німецької мови як на фонетичному, так і на лексико-граматичному і стилістичному рівнях, на той час, як кожному з інших регіонів притаманна певна специфіка реалізації лінгвістичних одиниць. Відомо, що мовні традиції завжди мають історичне підґрунтя і значною мірою слугують збереженню національної ідентичності того чи іншого народу.

Серед німецькомовних країн на особливу увагу дослідників заслуговують лінгвістичні контакти між Німеччиною і Швейцарією, зокрема її німецькомовною частиною, яка складає переважну більшість у територіальному та мовному планах. Як відомо, для 65% мешканців Швейцарії німецька мова є рідною, на той час, як французькою користуються 18%, італійською — 10%, а ретороманською — лише 6% [5, S. 7]. Характерно, що саме німецькомовні швейцарці відрізняються досить обережним ставленням до Німеччини, на той час, як решта швейцарського населення виявляється досить толерантною через свою культурну спорідненість з іншими країнами — Франції та Італії. Більше того, франкомовні та італомовні швейцарці не вбачають сенсу у вивченні нормативної німецької мови у школі та

віддають перевагу англійській, оскільки літературна німецька мова принципово не вживається у повсякденному спілкуванні на території Швейцарії, а її регіональні варіанти відрізняються від кантону до кантону. Часто мешканці франко- та італомовних кантонів критикують розширення функціональної сфери використання діалектів німецькомовної частини країни на противагу німецькій літературній мові та зауважують, що французька та італійська мови Швейцарії більше наближені до нормативних параметрів.

Швейцарська Конфедерація вважається номером один серед країн, до яких виїжджають мешканці Німеччини: з початку нового тисячоліття кількість населення Швейцарії збільшилася лише за рахунок німців на чверть мільйона [3, S. 6]. На сьогоднішній день в Швейцарії проживають 276 000 німців, і це досить інформативний показник для країни з 8,57 мільйонами жителів. Швейцарці розуміють: наплив трудових мігрантів з Німеччини призведе до зростання кількості лікарів, вчителів, обслуговуючого персоналу усіх рівнів, що не зможе не вплинути на майбутній національний розвиток країни, і побоюються втрати своєї національної ідентичності. Такі побоювання не є безпідставними, оскільки німецькі трудові мігранти не виявляють мотивації оволодіти швейцарським регіональним варіантом німецької мови за місцем їх проживання, а користуються літературною; таке протиставлення себе традиціям країни перебування викликає обурення з боку місцевого населення та призводить до непорозуміння як на професійному, так і на побутовому рівнях. Крім того, часто спостерігається певна «імперська» зверхність з боку німців по відношенню до швейцарців: оскільки середній темп мовлення швейцарця складає 5,5 складів в секунду (на відміну від німця, який говорить зі швидкістю 6,2 склади на секунду), то німець вважає, що швейцарець занадто довго думає, і, внаслідок цього, його робочі показники в тій чи іншій професійній сфері поступаються показникам його німецького колеги. Це не може не обурювати носіїв швейцарського регіонального варіанту німецької мови і призводить до погіршення виробничого клімату через міжкультурні сутички. Спочатку зазначене явище залишалося поза увагою менеджерів, але останнім часом на всіх рівнях докладається максимум зусиль для активізації взаєморозуміння між німецькими та місцевими співробітниками.

Характерно, що на рівні спілкування німців з іншими іноземними співробітниками подібних проблем не виникає, оскільки останні користуються як нормативною німецькою, так і англійською мовами.

Зазвичай для німецькомовних швейцарців не існує проблеми спілкування літературною німецькою мовою, адже шкільні програми передбачають вивчення всіх предметів з першого класу саме за допомогою нормативної мови. Проте в останній час можна спостерігати прагнення швейцарців всіх соціальних категорій до використання власних діалектів в усіх суспільно-політичних сферах, що, можливо, обумовлюється певним спротивом «глобалізації свідомості» та бажанням залишитися національною «оазою» на сучасній карті об'єднаної Європи. Недаремно швейцарці користуються в житті американським принципом «High fences make good neighbours» і розглядають паркан не як відчуження, а як можливість налагодження більш дружніх стосунків між державами шляхом визнання права іншої держави на власний суверенітет.

В соціолінгвістичному аспекті регіональні варіанти німецької мови — це престижний засіб національного спілкування на території Швейцарської Конфедерації, на той час, як в Німеччині для діалектів існують істотні функціональні обмеження через їхній низький соціальний ранг. Навіть, якщо діалекти у Німеччині й використовуються, вони не є на комунікативному рівні розмовною нормою всіх соціальних верств населення. У Швейцарії діалектами володіють всі соціальні прошарки та використовують їх навіть на радіо, телебаченні, у пресі, під час релігійних проповідей тощо. Цією мовою користується молодь як в усному, так і в письмовому спілкуванні; часто викладачі для пояснення особливо складного матеріалу вдаються до вживання діалекту. За своєю функціональною ознакою регіональні варіанти мають у Швейцарії не тільки статус розмовної мови, а й літературної. Останнім часом з'являються твори художньої літератури та репортажі, які написані на діалектах, на виставах в театрах теж все частіше звучить діалект. Діалект є мовою не лише сільської місцевості, а й великих міст. Конференції та презентації на фірмах, де працюють місцеві кадри, теж проводяться переважно на діалекті. Все це є ознакою єдності німецькомовного швейцарського суспільства, його високої національної свідомості, тому небажання вчити швейцарський варіант з боку носіїв німецької літературної мови, які проживають у Швейцарії або які отримали швейцарський паспорт, не сприяє їх суспільній інтеграції.

На користь вивчення регіональної німецької мови Швейцарії свідчить той факт, що, навіть при проживанні в певному кантоні, для розуміння мови мешканців інших кантонів не обов'язково додатково вивчати той чи інший діалект, адже той, хто добре оволодів одним діалектом, може порозумітися з носіями інших діалектів (за винятком окремих висловів, які зазвичай не несуть аж надто важливого інформаційного навантаження). Звичайно, через локальну негомогенність окремих національних варіантів виникають певні побутові ситуативні непорозуміння, але на виробничому рівні вони майже не спостерігаються. Оскільки швейцарська німецька мова являє собою сукупність верхньоалеманських діалектів, то граматики її досить однорідна, проте часто не співпадає з нормативною мовою. Однак на фонетичному рівні спостерігаються більш істотні відмінності між локальними діалектами німецькомовної частини Швейцарії, що обумовлено неоднорідними звуковими модифікаціями середньовісньонімецької мови у різних регіонах.

Звичайно, на відміну від своїх німецьких колег, швейцарці мають істотні компетентні переваги, оскільки з раннього дитинства чують нормативну німецьку мову завдяки німецьким телевізійним програмам, книжкам, аудіоматеріалам тощо. Проте, слід зазначити, що швейцарці, які за певних обставин змушені спілкуватися переважно літературною німецькою мовою, наприклад, на політичній арені, при трансляції новин та інших передач, не приділяють занадто багато уваги коректній орфоепічній німецькій вимові, навпаки, вони прагнуть надати їй «швейцарського відтінку», бо інакше зменшується підтримка з боку виборців, знижуються квоти перегляду та надсилаються численні листи протесту з боку обурених місцевих глядачів. У школах вчителі німецької мови відчують себе беззахисними перед керівництвом та батьками учнів у прагненні навчити коректній літературній вимові шляхом зосередження на типових для швейцарців вимовних помилках, оскільки це

вважається певним примушенням до перелаштування артикуляційної бази, адже швейцарці мають «das Recht auf eine regionale Färbung der Hochsprache» [5, S. 16].

Надзвичайно поширеним феноменом у спілкуванні між носіями стандартної німецької мови, які проживають і працюють у Швейцарії, та діалекту як на професійному, так і на побутовому рівні вживання «перемикання кодів» [4, S. 20–39], що передбачає паралельне використання німецької літературної мови та швейцарського діалекту: «*Mein Nachbar hat letztes Wochenende o öpis z'fiere gha (auch etwas zu feiern gehabt)*». Запровадження перемикання кодів дозволяє співрозмовникам іти на зустріч одне одному, виказує повагу до мовних уподобань співрозмовника та заохочує вивчати мову країни перебування не під тиском комунікативної ситуації, а через власну потребу отримати додаткові знання з метою усвідомлення суспільних цінностей.

Останнім часом, завдяки постійному культурному та інформаційному обміну між Німеччиною і Швейцарією, спостерігається взаємопроникнення німецької літературної мови і швейцарських діалектів, оскільки не завжди для нових продуктивних елементів в діалектах існують відповідні позначення. Характерно, що вплив з боку нормативної мови зазнає не тільки лексика, а й звукова будова регіональних варіантів. Так, в діалектах німецькомовної частини Швейцарії протягом останніх десятиліть поширилися явища кількісних та якісних модифікацій голосних, їхньої редукції у ненаголошених складах, тембральне уподібнення голосних низького підняття [a:] — [α] через їх центральне вимовляння, ослаблення реалізації приголосних, їх ненапружене вимовляння, явища тотальної регресивної або прогресивної асиміляції за місцем і способом утворення та вокалізація сонорних приголосних. З свого боку швейцарські регіональні варіанти сприяють гетерогенності сучасної стандартної німецької мови, дозволяють розглядати її як «множину рівноправних національних варіантів — німецького, австрійського та швейцарського» [1, с. 30].

Таким чином, сучасна німецька мова не є однорідним утворенням й відзначається національною гетерогенністю завдяки реалізації у вигляді як літературної, так і національних варіантів. Одним з національних варіантів можна розглядати швейцарську німецьку мову, яка притаманна німецькомовній спільності на території Швейцарії і має нормативний характер. На відміну від діалектів у Німеччині, швейцарські діалекти не зазнають функціональних обмежень, сфера їх вживання охоплює всі аспекти суспільного життя Швейцарії. Швейцарські регіональні варіанти — це динамічна система, яка зазнає впливу як з боку інших діалектів із сусідніх кантонів, так і з боку німецької літературної мови. В свою чергу німецька літературна мова в своєму сучасному розвитку зазнає впливу з боку локальних діалектів, поширених на територіях як Австрії, так і Швейцарії, що призводить до «розхитування» [1, с. 189] поняття норми залежно від її функціонально-стилістичної реалізації.

Список використаних джерел

1. Сольська Т.М. Модифікаційні процеси німецької орфоепічної норми в Німеччині, Австрії та Швейцарії (експериментально-фонетичне дослідження): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Тетяна Миколаївна Сольська. — Київ, 2015. — 232 с.
2. Ammon U. Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz: das Problem der nationalen Varietäten. / Ulrich Ammon. — Berlin; New York: De Gruyter, 1995. — 575 S.
3. Eilinger-Fitze N. Oh, dieses Schweizerdeutsch! 2., aktualisierte Auflage. / Nicole Eilinger-Fitze. — Welter: Conrad Stein Verlag GmbH, 2014. — 72 S.
4. Riehl C.M. Sprachkontaktforschung. Eine Einführung, 2. überarbeitete Auflage. / Claudia Maria Riehl. — Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2009. — 234 S.
5. Wyler A. Dialekt und Hochsprache in der deutschsprachigen Schweiz. / Alfred Wyler. — Zürich: Pro Helvetia, 1984. — 45 S.

Давиденко Т.В.

старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО УСПІХУ

Анотація. Стаття присвячена вивченню основних складових поняття «емоційний інтелект», базових відмінностей між емоційним інтелектом та рівнем інтелектуального розвитку людини. Автор визначає типові характерні ознаки тестів на визначення рівня емоційного інтелекту особистості та надає приклади вправ на розвиток емоційного інтелекту, шляхи підвищення його рівня.

Abstract. The study is concentrated on the research of the basic components of the notion 'EQ' (emotional intelligence), main differences between emotional intelligence and intelligence quotient of an individual. The author defines typical characteristic features of EQ and draws the readers' attention to the possible ways to improve and enhance it.

Ключові слова: емоційний інтелект, рівень інтелекту, успіх, компетенції особистості, соціальні виклики, мотивація, емпатія, саморегуляція, тест на емоційний інтелект.

Key words: EQ, success, individual competences, social challenges, motivation, empathy, self-regulation, emotional intelligence test.

Постановка проблеми. На вимогу сучасного суспільства, що впевнено та беззаперечно трансформується з індустріально-виробничого в інформаційний формат та постійно кидає нам виклики, ми набуваємо та вдосконалюємо так звані «soft skills». Це знання та навички радше пов'язані з комунікацією, в тому числі міжкультурною, взаєморозумінням, вмінням вирішувати спори, проблеми і конфлікти, давати раду стресовим станам та ситуаціям.

Аналіз джерел та публікацій. Десятиліттями вчені психологи докладали неабияких зусиль до вивчення певних складових інтелекту, а саме: логічне мислення, математичні та просторові знання, будівництва аналогій, вербальні навички. Але з часом виявилось досить дивним, що у цих вимірах чогось бракувало, адже як можна пояснити, що ті, хто має пречудові результати з IQ (тест